

**IN MEMORIAM
ZIGU ORNEA
(1930-2001)**

BIBLIOGRAFIE

● *Junimismul*, Editura pentru Literatură, București, 1966 ● *Falansterul de la Scăieni* (în colaborare cu I. Cojocaru), Editura Politică, București, 1966 ● *Trei esteticieni*, Editura pentru Literatură, București, 1968 ● *Țărănișmul*, Editura Politică, București, 1969 ● *Sămănătorismul*, Editura Minerva, București, 1970 ● *Poporanismul*, Editura Minerva, București, 1972 ● *Studii și cercetări*, Editura Eminescu, București, 1972 ● *Junimea și junimismul*, Editura Eminescu, București, 1975 ● *Confluente*, Editura Eminescu, București, 1976 ● *Curentul cultural de la „Contemporanul”*, Editura Eminescu, București, 1977 ● *Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea*, Editura Eminescu, București, 1980 ● *Comentarii*, Editura Eminescu, București, 1981 ● *Viața lui C. Dobrogeanu-Gherea*, Editura Cartea Românească, București, 1982 ● *Opera lui C. Dobrogeanu-Gherea*, Editura Cartea Românească, București, 1983 ● *Actualitatea clasicilor*, Editura Eminescu, București, 1985 ● *Viața lui Titu Maiorescu* (două volume), Editura Cartea Românească, București, 1986 și 1987 ● *Interpretări*, Editura Eminescu, București, 1988 ● *Viața lui C. Stere* (două volume), Editura Cartea Românească, București, 1989 și 1991 ● *Întelșuri*, Editura Minerva, 1994 ● *Anii treizeci. Extrema dreaptă românească*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995 ● *Fizionomii*, Editura Nemira, București, 1997 ● *Medalioane*, Editura Institutul European, Iași, 1998 ● *Portrete*, Editura Minerva, București, 1999 ● *Polifonii*, Editura Polirom, Iași, 2001

„Patria mea este limba română”

La 14 noiembrie 2001, istoricul și criticul literar Zigu Ornea intra în postumitate. Neuitat de numeroși prieteni și de și mai numeroșii iubitori ai literelor românești, el a lăsat în urmă o operă (recent, la Ed. Compania a fost reeditată cartea sa despre C. Stere), o editură („Hasefer”, nume de prestigiu în lumea cărților), sute de studii, articole în care și-a exprimat cu înaltă competență și responsabilitate opiniile de cercetător al istoriei politice și literare din sec. XX, fiind tranșant față de extremism, xenofobie.

În ziua de 15 noiembrie 2006, la Sala Rotonda 13 a Muzeului Național al Literaturii Române s-au adunat, pentru a evoca personalitatea cărturarului Zigu Ornea, oameni de cultură, profesori, academicieni, ca și familia - soția, **Ada Ornea**, fiul, **Liviu Ornea**, fiica, nepoții **Irina și Matei Ornea**. Din partea F.C.E.R., au fost prezenți av. **Iulian Sorin**, dr. ing. **José Blum**, poetul **Ștefan Iureș**, directorul Editurii Hasefer, **Boris Marian**, redactor la R.E. Pe panouri, de-a lungul pereților, am putut vedea fotografii, scrisori din arhiva familiei și a Muzeului.

Criticul **Alex. Ștefănescu** a amintit de prietenia sa cu Zigu Ornea, pe care îl consideră, totodată, un mentor, alături de Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Ov.S. Crohmălniceanu. „Era un om de mare generozitate, delicatete, lipsa lui mă copleșește” a declarat vorbitorul. „Zigu știa să stingă conflicte, la «România literară» venea extrem de punctual, cu articole scrise în avans, ceea ce a permis redacției să publice și după moartea sa, circa o lună și mai bine, articole, ca și cum Zigu n-ar fi murit”. „S-a născut în bibliotecă și a trăit acolo, ca Borges... Viața și tot ce a realizat dovedesc că nu există o generație «expirată» ci una *inspirată*... Informațiile lui erau garantate... Lexicul lui era plin de farmec, familiar (n.n. - lui Alex, care este sucevean de origine), el nu abuză de neologism, el valorifica vechi cuvinte, le reînvia... A dovedit măsură în probleme culturale, politice, etnice”.

În cuvântul său, **Dan Grigorescu**, care i-a fost coleg și prieten lui Zigu la E.S.P.L.A., fiind „exmatriculată” în 1957-1958 pentru originea lor „burgheză”, a evocat umorul, distincția, bogăția de idei și informații dar și „privirea necruțătoare față de falsuri și nedreptăți”... „Lipsește cartea sa cu *Insemnări*, pe care le făcea adesea, ar fi un document”.

Tiberiu Avramescu, coleg cu Z. Ornea la E.S.P.L.A. și „Minerva”, a amintit cei 50 de ani în care l-a cunoscut bine pe acesta. Făceam împreună excursii în Făgăraș, Bucegi. În copilărie, povestea chiar cum a fost pus să ducă vacile la păscut. „Interesant tablou”, a comentat vorbitorul, care a mai evocat momentul din 1958, când Zigu, dat „afară” de la E.S.P.L.A. a declarat: „Ei vor ca eu să plec în Israel. Dar eu nu renunț, aici e țara mea” (n.n. - a reluat propoziția mai târziu, spunând: „Patria mea e limba română”). „A lăsat o operă uriașă, se aseamăna cu C. Dobrogeanu-Gherea în convingeri, iar cea mai bună carte a sa este despre Gherea”.

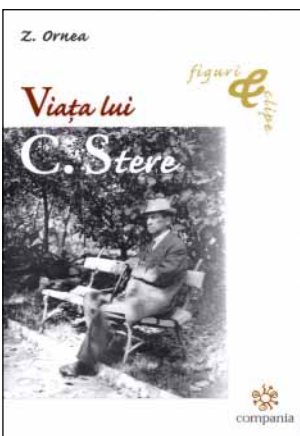
Acad. **Augustin Buzura**, care a avut ocazia să organizeze sărbătorirea a 70 de ani de viață ai cărturarului, la sediul Fundației Culturale Române, a amintit de cartea *Anii '30. Extrema dreaptă românească*, elogiind-o și apreciind că Zigu Ornea a fost „un mare istoric, un enciclopedist, iar cartea despre C. Stere este o revelație”.

Prof. univ. **Ion Ianoși** l-a cunoscut pe Zigu Ornea în anii '70. Au fost colegi în cadrul secției de critică literară a U.S.R., în consiliul de conducere al acesteia, s-au întâlnit la Editura Hasefer, s-au vizitat acasă. Zigu avea două proiecte, pe care nu le-a realizat: o istorie a politicii

păcate, nu a dorit să lase memoriile... Doar în ultima vreme, făcea în «Dilema» mărturisiri de ordin biografic”. „Z. Ornea era un om de stânga, a avut iluzii față de comunism, dar și le-a pierdut când a văzut nedreptățile de ordin social și etnic... Îl simpatiza pe Buharin (din biografia scrisă de un autor american), pe care îl compara cu Gorbaciov, dar a ajuns la concluzia că sistemul nu este reformabil... Anul 1989 și anii următori nu i-au adus noi iluzii, era un raționalist, ca Ralea... Respingea extremismul, trădările, citea zilnic o Biblie pe care o ținea lângă pat... Era un sceptic ironic, nu era cinic... Suferința (artroza) nu l-a oprit de la muncă, lucra enorm, de la patru dimineața... A făcut tot ce a putut face într-o viață”, a spus Ion Ianoși. Au mai vorbit, cu emoție, **Al. Singer**, fost coleg de facultate (filosofie) cu Zigu Ornea, **Andrei Oișteanu**, acesta fiind revoltat că Z. Ornea nu a fost admis în Academia Română.

Ne gândim la Zigu Ornea, care nici n-ar fi cerut onoruri, din marea sa modestie. Într-o carte era trecut greșit anul nașterii: 1926. I-am spus și a zâmbit: „Există greșeli în unele texte”. Acesta era omul Zigu Ornea.

BORIS MARIAN

românești de la 1945 încoace și un studiu despre problema evreiască în România. A fost nevoit să scrie ca „negru” pentru unii potentați comuniști, dar era solicitat adeseori de conducerea de partid, de stat pentru date istorice etc. „A fost curajos în publicistică. Din

RADU COSAȘU

Zigu Ornea – un portret

„La un an de la dispariția sa, Zigu Ornea îmi este mai aproape ca niciodată – o scriu cu liniștea celui care a mers lângă el, multă vreme, de acasă, din Titulescu, până la Fundație, pâș-pâș, pe Banu Manta, tăind prin parcul Kiseleff până la Statuia Aviatorilor unde așteptam cuminți, ca doi școlari bătrâni, atenți la trecerea străzii, să se pună verde la semafor [...]. Acum, la un an de când nu mai urcăm împreună scările Fundației și ale «României literare», Zigu Ornea scrie tot mai bine, gândește tot mai clar, diagnostichează tot mai senin și corect, cu atât mai dramatic. El sună ca un clasic sever, incoruptibil la naivitățile speranței, tenace în acele convingeri pe două-trei voci, ca fugile lui Bach, singurele fiabile, singurele melodioase [...]”
(„Dilema”, nr. 505, 15-21 noiembrie 2002)

M.I.: - [...] O prezență prominentă în cercetarea istorică românească, Z. Ornea fiind nu doar cel mai avizat istoric al curentelor și al disputelor de idei din

Dintr-un interviu cu Zigu Ornea, realizat de MIRCEA IORGULESCU

Zigu Ornea – tenacitatea vocației

perioda de după întemeierea statului român modern, ci și singurul care, prin temeinicia și cuprinderea studiilor sale, a întemeiat, de fapt, un domeniu. Fiindcă Z. Ornea este într-adevăr istoric literar, dar aparține acelei specii de istorici literari care sunt oameni de știință, o specie pe cale de dispariție, cum pe cale de dispariție este și specia editorilor [...]. Mai sunteți marxist, domnule Ornea?

Z.O.: - E foarte greu de răspuns la această întrebare, pentru că eu am început ca marxist și

m-am limpezit scriind două cărți despre un marxist, despre Dobrogeanu-Gherea. Tot ce am citit atunci, nu din opera lui Dobrogeanu-Gherea, ci despre istoria socialismului internațional și despre marxism, m-a limpezit; întâi m-a făcut să trec pe poziții ale austro-marxismului, în speță pe pozițiile lui Kautski. Care, cum știți, a fost foarte polemic față de revoluția bolșevică din 1917, Gherea însuși fiind și el un potrivnic al acestei revoluții, în ciuda faptului că fiul său cel mare, Alexandru, trecuse de partea Internaționalei a III-a. Cred că în mine și cu mine s-a petrecut atunci un proces de purificare [...].
(Publicat în „Lettre Internationales”, primăvara 2005)

PAVEL ȘUȘARĂ

Cu aceeași discreție

În mai bine de douăzeci de ani, eu am cunoscut doi Zigu Ornea. Pe unul îl chema Z. Ornea, era autorul nelipsit al unor articole îndesate despre cărți, despre ediții, despre vasta lume de hârtie în care se amestecau cele mai felurite personaje și evenimente, al unor studii de-a dreptul inhibante pentru mâinile nedeprișe îndeajuns cu exercițiul fizic, în care panoramarea conviețuia cu privirea monografică și ideile cele mai incomode se învecinau fără crispăre și alcătuiau, împreună, una dintre cele mai fascinante țesături de fapte, ideologii, doctrine, aventuri și drame ale istoriei. În aceste cărți care curg în albi largi, ale căror suprafețe molcome abia camuflează erupții spectaculoase și prăbușiri în gol, există o dimensiune balzaciană, o lăcomie irepresibilă a inventarului, a observației, a analizei și, în mod evident, o enormă vocație de romancier care n-a apucat încă să-și ardă fișele [...]. Pe celălalt, pe cel de-al doilea, l-am cunoscut mult mai târziu. L-am remarcat, mai întâi, ca personaj, ca pieton prin zona intersecției străzii Buzești cu Occidentului, mergând în aceeași direcție, la aceeași ore și cu aceiași pași aproape imponderabili. Mi-a sărit în ochi exact din acele pricini din care unii oameni trec o viață neobservați. M-au suprins aerul lui ușor absent și stereotip, trupul lui contorsionat, în pragul imploziei, fragilitatea lui sigură și puternică, dacă oximoronul nu este acum o impudoare [...]” („România literară”, 20 noiembrie 2001)

Anticipând Hanuca

Urmare din pag. 1 salutar, salvator peste timp, toate obșteile noastre și Federația Comunităților Evreiești din România, în ansamblu. Nu am înstrăinat nici un perimetru de cimitir, cel mult mici suprafețe de teren învecinate acestora, neutilizate nicidecum și de neutilizat nicidecum în cele 650 de comune, orașe și municipii în care nu mai sunt evrei. Dimpotrivă, am reparat împrejuririle celor peste 800 de cimitire existente, am început o companie de adunare și atragere de fonduri pentru a le restaura, veghind asupra conservării tuturor acestor mărturii peste timp ale existenței evreilor pe teritoriul României, cu sprijinul constant al autorităților statului de drept, prin legi care ne ocrotesc toate lăcașurile de cult, întregul patrimoniu de spiritualitate și de dănuire în memoria istoriei. În foarte puține cazuri, când sunt previzibile iminente prăbușiri ale unor foste lăcașuri de cult, acolo unde nu există absolut nici o șansă de a le putea reconstrui vreodată și nici posibilitatea de a le mai repara, în situații absolut extreme, s-a acceptat, cu acordul Rabinatului și al Federației, înstrăinarea acelor spații, cu condiția adecvării utilizării lor, după reedificări, utile și necesare, menite să adăpostească noi și binevenite manifestări cultural-spirituale. Mulțumim celor care - chiar dacă n-au cercetat adevărul unor

sesizări defăimătoare, tendențioase - ne-au informat, totuși, fie și indirect, asupra acestor noi forme de discreditare antisemită și ne-au acceptat, în numele dreptului la replică, un spațiu publicistic, minim și absolut necesar, pentru a contracara efectele defăimărilor și, implicit, spre informarea corectă a opiniei publice. Desigur, vom înfrânge minciuna și calomniile, atitudinea dușmănoasă a celor care le răspândesc, cât și a celor care nu le cercetează întâi, înaintea propagării lor, ci numai după protestele noastre.

Un lucru nou - și motivul real al acestui micro-editorial, în afara „Ediției speciale” - îl constituie organizarea și susținerea, de către varii organisme civice românești, a unor veritabile manifestări colective în apărarea demnității noastre. Concret: organizarea unor „marșuri” ale tineretului din diferite orașe ale țării împotriva xenofobiei și antisemitismului. Au răsunat recent, pe străzile Bucureștiului, într-o astfel de acțiune, lozinci care, prin conținutul și logica lor (dar și prin-o imensă noblețe interioară), ni se păreau fantastice, într-un climat, altfel, de indiferență: „NU VREM SĂ FIM UN NEAM DE LEGIONARI”; „NU MAI VREM LAGĂRE DE CONCENTRARE...”; „O SINGURĂ RASĂ - RASA UMANĂ”; „URA RASIALĂ - O TUMOARE SOCIALĂ”; „TOȚI DIFERIȚI, TOȚI EGALI”;

„NU AVEM NEVOIE DE RASISM ÎN FAMILIILE NOASTRE”; „NU VREM URĂ!”; „FIECARE CU NORMALITATEA LUI!”; „NU DISCRIMINĂRII!”; „ALERTĂ, ALERTĂ ANTIFASCISTĂ”; „PĂMÂNTUL E AL TUTUROR”; „DISTRUGEȚI XENOFOBIA”.

Mulți tineri erau veniți din diferite orașe ale țării. Fiul unei bune prietene, Nedeea Burcă, venise tocmai din Huedin; prietena lui - din Bacău... Avem o listă cu zeci și zeci și zeci de nume. Un „marș” similar se pregătește, pentru 7 decembrie, la Timișoara. Unde erai, în ziua acestei uluitoare acțiuni, nestimate domnule Coja?

Tuturor participanților la această manifestare: vă mulțumim că existați! Pentru cei care n-au fost de față ori ar avea îndoieli, avem fotografii și înregistrări sonore. Din păcate, televiziunile, cu o singură excepție, au lipsit, foarte puține ziare au relatat evenimentul... În ceea ce ne privește, continuă să ne răsune în minte și ne emoționează, până la lacrimi, scandările pe care le-am auzit. Mulțumim tuturor celor care sprijină statul de drept, președintelui țării, forțelor democratice... și părinților noștri, care ne-au adus pe lume în România, unde avem prieteni foarte mulți, sincer convinși că există o singură rasă - rasa umană, și (încă) destui dușmani, care visează până și la un nou Holocaust... Și mulțumim rabinilor noștri, care ne învață să-i iertăm, totuși, pe cei care-și regretă vinovăția și erorile, oricât ne-ar fi fost de dușmani în trecut. Și după ce-și demonstrează vindecarea lor definitivă, ne îndeamnă chiar să încercăm să uităm.

lertați-ne pe toți, cei care considerăm că astăzi e încă prematur...